

Istanbul metrosu

HASAN BÜLENT
KAHRAMAN

Bütün iddialarımızı bir yana bırakıp şu gerçeği kabul edelim. Tarihi nereden, hangi yıl ve dönemden

başlarsa başlasın henüz kentleşmiş değiliz. Çünkü, kent sadece o isimle anılan bir coğrafya parçasını harita üstüne kondurmak değildir. Öyle olmadığı gibi o isimle anılan coğrafyada belli insanın yaşaması da bir kenti oluşturmaya yetmez. Kent, öncelikle altyapı ve onun insanla kurduğu koşulsuz, sınırsız bağ demektir. Onu kırsal alandan ayıran budur. Kırsal alanın her şeyi kendisi yapmaya çalışan insanına karşın kent ihtiyaçların merkezi - yerel birimler tarafından karşılandığı ve insana yaşama kolaylıkları sağlayan yerdir.

Daha öteye gitmeden sadece trafik sorununa bakarak ve onun altyapısındaki eksikleri söz konusu ederek mesela İstanbul'un ya da Ankara'nın veya İzmir'in niçin kent olmadığını herkes anlayabilir. Bu kentlerde nüfus ne kadar artıyorsa trafik sorunu da o kadar karmaşıklaşıyor. Bu o kadar basit ve sadece insanları canından bezdirmekle sınırlı bir sorun değil. Kentsel ruhun ve iklimin oluşmasını da engelleyen en önemli etken.

Dünyanın hangi kentinde yaşadım diye toplu taşıma araçlarını kullandım. İşime daima kamusal taşıma araçlarıyla gidip geldim. Bunu, yukarıda söylediğim nedenle, kentte yaşamanın bir ayrıcalığı olarak gördüm. Araba kullanmaya hiçbir itirazım yok. Hatta onun sağladığı yalnızlık, başkalarından kopuk olma hali benim de vazgeçemediğim bir 'lüks'. Ne var ki, her yere arabayla gitmeyi, ondan bağımsız olamamayı da daima iki şeye benzettim. Bir, arabanın yarattığı mekân özgürlüğü bir süre sonra araba fetişizminin tutsaklığına dönüşüyor. Yürümeyeceğini bile bile trafikte araba kullanmak insanın kendisinden zaman çalması, dolayısıyla da kendisine saygısızlığı demek benim için. İkincisi, her yere arabaya binip giden adamlarla benim için köyünde her yere atına, eşeğine binip giden adam arasında mek fark yoktur ve bu da ilkel bir şeydir.

Bütün bunları anlatır ve toplu taşıma araçlarından söz ederken, o arada kamu taşımacılığının kent oluşturmadaki önemine değinirken aslında aklımdan otobüslerden çok 'metro'lar geçiyor. Otobüsü de severim. Tabii ki, yazsa iyi soğutulmuş, kışsa iyi ısıtılmış, herkesin oturduğu, size nereye geldiğinizi söyleyen otobüslerde yerüstünden, dünyayı seyreyleyerek bir yerden bir yere gitmenin bir keyfi vardır. Ama gene de trafik korkusu beni daima yer altına iter. Üstelik, asıl mesele işte bu, dünyanın bütün büyük kentlerinde esas ulaşım aracı metrodur. Bütün adresler metro istasyonlarına ve çıkışlarına göre verilir. Bu da sizi kente kaynaştırır, kenti sizin eviniz yapar. Çünkü, kentin her noktası artık ulaşılabilir. Evin kapısından gideceğiniz yerin planını yapmadan çıkarsınız. Ayaklarınız sizi nereye götürürse oradasınızdır. Çünkü kentin her noktasındaki her tür etkinlik sizin içindir. Gecenin belli bir saatine kadar, nasıl gideceğinizi düşünmeden istediğiniz yere sorunsuz varabilirsiniz. Herkes her yere gidebildiği için mahallelilik, onun getirdiği 'lokalizasyon' ortadan kalkar. Kozmopolitizm gelişir. Etkileşim artar. Açılan bir yer, yapılan bir etkinlik yalnız o bölge için olmaktan çıkar. Bütün kente seslenir. İzleyicisi, talibi, müşterisi çoğalır, yaşama şansını büyütür.

Bütün bunları İstanbul metrosunu kullandıktan sonra düşündüm. Henüz tek hat ve beş durak. Herkesin trafikten yakındığı fakat çözülmesi için hiçbir siyasal talepte bulunmadığı, dolayısıyla kentli ve yurttaş (citizen) olma bilincine erişmediği bir 'topluluk' için bu da bir şeydir. Asıl kentlilik şimdi başlıyor. İstanbul asıl şimdi fethediliyor ve kurtarılıyor.

Ama ben gene de mesela metrodan söz eden ilk roman hangisi olacak diye merak içindeyim.